

Samfunnsodontologisk forum, Haugesund 9.–11. juni 2010:

Jubileumsforum mens vi venter

For 30. gang ble Samfunnsodontologisk forum avholdt, og jubileet ble markert med historisk rapport fra Helsedirektoratet, forfattet av tidligere overtannlege, Gerd Østby Aspelund. Tradisjonen tro var det også i år noe å vente på.

Vi ventet på politikere som ikke kom, og vi venter på ny lov om tannhelsetjenesten som er under arbeid. Heldigvis var det mange interessante foredrag, og de odontologiske kompetansesentrene fikk bred presentasjon.

Helt siden Forum på Kongsberg i 2004 har det offentlige engasjement i tannhelsetjenesten vært et fast tema. Den gang ventet vi på Seierstadutvalgets utredning som kom i form av en NOU året etter, så ventet vi på Stortingsmelding nr. 35 (2006–2007) som

ble offentliggjort i juni 2007, så ventet vi på Stortingets behandling, og nå venter vi altså på ny lov om tannhelsetjenesten.

Pasientløftet 20xx?

Statssekretær i Helse- og omsorgsdepartementet (HOD), Tone Toften, skulle ifølge programmet snakke om stortingsmeldingen, men hun fikk forfall, og avdelingsdirektør Kjell Røynesdal måtte nok en gang steppe inn for en politiker. Etter en beskrivelse av dagens virkelighet i tannhelsetjenesten og informasjon om nytt som er på gang, avsluttet han med perspektiver og muligheter. Han antydte et kunnskapsløft innen 2015, som betyr at man må finne ut hvem som trenger det mest, hva behandlingsbehovet er og hva det vil koste. Tannhelsetjenesten kan få et kompetanseløft frem mot

2020, takket være regionale odontologiske kompetansesentre, dobbelkompetanseprosjektet, desentralisert spesialistutdanning, forskning, økt utdanning av tannpleiere og forpliktende samarbeid mellom offentlig og privat sektor. Neste løft, som ikke ble tidfestet, dreide seg om samhandling og integrering og må baseres på ny lov om kommunehelsetjenesten, revisjon av folkehelseoven, ny lov om tannhelsetjenesten og etablering av forskningsnettverk.

Helt til slutt lanserte Røynesdal pasientløftet 20xx? – og antydte at det måtte komme gradvis mer støtte til dem som trenger det mest, eventuelle stortingsvedtak om spesielle grupper og modeller for tak og skjermingsordninger. Det kan synes som det er noen år til 20xx.

Fylkestannlege Helene Haver flankert av sin maskuline arrangementskomité. Fra venstre Steinar Bokn, Åge Hansen, Magne Audun Kloster og Eivind Hauge. Trond Strømstad var ikke tilstede da bildet ble tatt.

De fem odontologiske kompetansesentrene ble presentert av Carl Johan Hansen (f.v.), Ivar Espelid, Sissel Bjørntvedt, Magne Audun Kosster og Helge Mjøen.

Forventninger til ny lov

Både NTF og det politiske miljø var invitert for å presentere sine forventninger til en ny lov om tannhelsetjenesten. Fra NTF stilte avdelingsleder Dag E. Reite som sa at NTFs ønske var at loven skulle oppfylle foreningens visjon: *Dyktige og tilfredse medlemmer med fornøyde pasienter i en befolkning med god oral helse.*

Reite tegnet et bakteppe som viste at mye er blitt bedre i tannhelsetjenesten. Tannhelsen er bedre, personellsituasjonen er lysere, tilgangen på tannleger og tannpleiere øker, og fordelingen mellom personellgruppene er bedre. Uten å gå i dybden på innholdet, nevnte han NTFs såkalte «policydokumenter» om sosial utjevning, samhandling mellom offentlig og privat sektor, nødvendig tannbehandling og styrking av forbrukerrettigheter fra 2007 og om NTFs syn på fremtidens tannhelsetjeneste vedtatt av representantskapet høsten 2009. Disse ligger på www.tannlegeforeningen.no under *NTF mener*. Viktige spørsmål for foreningen er tak som beskyttelse mot særlig høye kostnader, at refusjonen må følge pasienten og gi valgfrihet, at

samarbeidet mellom offentlig og privat sektor revitaliseres og at den nye loven må gi tannhelsetjenesten et utvidet mandat når det gjelder folkehelsearbeid. Sist, men ikke minst, er det nødvendig at det følger penger med lovrevisjonen.

Bent Høye (H), rogalending og leder av Helse- og omsorgskomiteen på Stortinget, sto på programmet, men hadde meldt avbud et par dager i forveien. Stand in var Jon Jæger Gåsvatn (FrP) som sporty nok stilte opp på kort varsel med foredraget *Tannhelse i fremtiden*. Han stilte innledningsvis det retoriske spørsmålet om hva regjeringen hadde gjort på området og svarte kort og greit «ingen ting». Fremskrittspartiet har muligens grunn til å hovre fordi det er det partiet som har vært mest opptatt av tannhelse og har tatt temaet opp i form av interpellasjoner, spørsmål, Dokument 8-forslag og ikke minst mindretallsforslag i komitéinnstillinger, men det er utvilsomt enklere å komme med kostnads-krevende forslag i opposisjon.

Gåsvatn sa videre at partiet holder fast ved at munnen er en del av kroppen og refererte en rekke forslag i for-

bindelse med behandlingen av Stortingsmelding nr. 35, forslag som ble nedstemt og vedlagt protokollen. Han var oppgitt over at regjeringen stort sett bare ville komme tilbake til alle forslag i stortingsmeldingen, og han trodde ikke på at de rødgrønne politikerne ville innfri løftene fra valgkampene i 2005 og i 2009. – Tannhelse er fortsatt helsevesenets «haiker», sa Gåsvatn og lovet at FrP ville fremme konkrete endringsforslag hvis loven ikke ble god nok. Han avsluttet med at folk flest er engasjert og må engasjeres ytterligere, og han mente at odontologene må legge press på regjeringen.

Kompetansesentre – status og utfordringer

Dette var overskriften på en sekvens der de fem sentrene ble presentert ved sine respektive ledere med påfølgende paneldebatt, profesjonelt ledet av tidligere redaktør Ragnar Larsen, der «kompetansefolket» fikk selskap av Kjell Røynesdal.

Hva er så et regionalt odontologisk kompetansesenter i Norge i dag? Hvis man stiller dette spørsmålet, får man fem forskjellige svar. I den ene enden

av skalaen har vi Tannhelsetjenestens kompetansesenter for Nord-Norge (TkNN) som siden 2007 har disponert en hel etasje i det såkalte Tannbygget i Tromsø og har mer enn 50 ansatte. I den andre enden har vi Tannhelsetjenestens kompetansesenter for Østlandet som fortsatt er på prosjektstadiet, har halvannen stilling og holder til i midlertidige lokaler.

I Arendal disponerer Tannhelsetjenestens kompetansesenter Sør IKS (interkommunalt selskap) et lokale på 830 kvadratmeter fordelt på åtte behandlingsrom med til sammen elleve uniter og konferanserom med videoutstyr, så rent fysisk er det et senter, men det har foreløpig ikke så mange ansatte. Daglig leder, Carl Jacob Hansen, har ved sin side en sekretær og en spesialist i oral radiologi, Caroline Hol, som er fagansvarlig. Hansen var imidlertid svært entusiastisk og mente de var «på randen av suksess». Foreløpig leies en del av lokalene ut, men de har god dialog med private spesialister og ønsker etter hvert å ansette spesialister. Det er bare pengene det står på, og han etterlyste avslutningsvis hjelp fra staten.

Kompetansesenteret for Østlandet, lokalisert i Oslo, ble presentert av prosjektleder Sissel Bjørntvedt. Planen er at senteret skal være etablert som et IKS 1. januar 2011 når alle fylkeskommunene (Akershus, Hedmark, Oppland, Oslo og Østfold) har sluttet seg til en foreliggende avtale. Universitetet i Oslo ved Det odontologiske fakultet er samarbeidspartner og skal inngå i styret. Foreløpig er hovedaktiviteten forskning, og med Tiril Willumsen i halv stilling er flere langsiktige forskningsprosjekter igangsatt. Håpet er å bli samlokalisert med Institutt for

klinisk odontologi i et nytt bygg på Gaustad.

I Trondheim er prosjektperioden over, og Tannhelsetjenestens kompetansesenter for Midt-Norge er etablert som et IKS med styre og representantskap siden 1. februar. Tidligere prosjektleder, Helge Mjøen, orienterte om status og utfordringer for fremtiden. Noen forskningsprosjekter er i gang, men det viktigste er desentralisert spesialistutdanning i kjeveortopedi i samarbeid med fakultetet i Oslo, der to kandidater får sin opplæring i Trondheim. Mjøen skisserte en modell for senteret med en liten administrativ enhet, liten og effektiv etat, utstrakt kjøp av tjenester og koordinering av forskning der fakulteter/høgskoler er fagansvarlige. Ifølge Mjøen er de to viktigste oppgavene nå å rekruttere direktør (stillingen var utlyst i Tidende nr. 7) og å sikre gjennomføringen av spesialistutdanningen.

Professor Ivar Espelid, med permisjon fra sin stilling ved fakultetet i Oslo, er leder av TkNN som har eksistert siden 2003 og er storebror i selskapet. De forsker, er inne i sitt første år med spesialistutdanning i kjeveortopedi og skal etter planen sette i gang et prøveprosjekt med utdanning for spesialitet i klinisk odontologi fra 1. januar 2011. Senteret utfører spesialistbehandling, driver rådgivning og har fagutvalg for odontofobi, «nisjeteam» i pedodonti og kurs i periodonti for tannpleiere fra Finnmark. Så her er alt i sin skjønneste orden? Problemet er, ifølge Espelid, at det praktisk talt ikke er norske søkere til stillingene. Hele 80 prosent av spesialistene er svenske, og åtte av 11 er over 56 år. Han etterlyste en nasjonal dugnad.

Tannhelsetjenestens kompetanse-

senter Vest er også på prosjektstadiet kunne prosjektleder Magne Audun Kloster fortelle, men det skal være etablert med administrativ enhet i Bergen i 2012, og det skal være fullverdige kompetanseavdelinger i alle de tre fylkene (Hordaland, Rogaland og Sogn og Fjordane). Han sa at den største utfordringen er økonomien og mente at staten måtte ta sin del av ansvaret.

Debatten ble dyktig ledet av Ragnar Larsen som stilte konkrete spørsmål til deltakerne og fikk *noen* konkrete svar. Blant annet svarte Kjell Rønnesdal at det ikke var noen nasjonale føringer for forskning ved kompetansesentrene, men at departementet tar sikte på å lage en plan. Alle var imidlertid enige om at det var stort behov for «praksisnær forskning» (det nye motebegrepet), og de hadde tro på at klinikerne var interessert i å delta. Hva så med rådgivning? Sissel Bjørntvedt svarte ganske så logisk at for å gi råd, må man ha noen som kan gi rådene. Her er vi kanskje ved kjernen av problematikken – eller utfordringen – for de odontologiske kompetansesentrene. Tannlegeutdanning på tre steder i Norge strever allerede med rekruttering til vitenskapelige stillinger, og i tillegg skal vi rekruttere kompetente personer til fem kompetansesentre. La oss håpe satsingen på et dobbelkompetanseløp kan øke produksjonen. De første kandidatene skal starte på dette i høst.

Til slutt i debatten kom Kjell Rønnesdal med et aldri så lite optimistisk innspill: Det hadde vært nullvekst i 2010, og han håpte på noe annet i 2011.

Kultur i ulike former

Det var ikke bare snakk om manglende ressurser og slike triste saker på Samfunnsodontologisk forum i Hauge-sund. Aller først fikk vi ro i sjelen og litt tårer i øynene da Brit Synnøve Johansen sang Piaf-låter i egen oversettelse, og senere var det flere kulturelle innslag både i foredragssalen og under de sosiale samlingene i henholdsvis Høvleriet og Atlantic Hall.

Kjartan Fløgstad ga en kort og gripende gjenfortelling av sin roman *Grand Manila*, som ga leselyst. Leselyst fikk vi også etter å ha hørt studie-rektor ved BI, Trond Kjærstad, snakke om fremtidens lederskap med Ibsens *Kongsemnerne* som bakgrunn. Humoregen, Stein Tyrdal, som snakket om sykefravær, ga oss arbeidslyst, og assisterende direktør i Statens helsetilsyn, Geir Sverre Braut, som snakket om forebygging i det postmoderne samfunnet, holdt forsamlingen i ånde i to forelesningstimer. Han ga oss en pause midt i, men trengte vi egentlig den? Hovedbudskapet var at individualismen er folkehelsearbeidets store utfordring og at det må fjernes fra helsefagene. Det siste høres kanskje merkelig ut, men betyr at folkehelsearbeidet må bli en mer sentral del av samfunns- og arealplanleggingen i kommunene.

Var det så noe mer som bør nevnes? Fylkeslegen i Rogaland, Pål Iden, holdt et ryddig og oversiktlig foredrag om faglig forsvarlighet, og Gerd Østby Aspelund ga en kort introduksjon til rapporten om Samfunnsodontologisk forum i jubileumsåret. Alle de cirka 220 deltakerne mottok rapporten, og andre interesserte kan bestille den fra Helsedirektoratet så lang opplaget rekker. Den kan også lastes ned fra direktoratets nettsted.

Tekst og foto: Reidun Stenvik